

Plan tekortreductie IASZ 2015

INHOUDSOPGAVE

1. Inleiding	3
1.2. Leeswijzer	4
2. Analyse en mogelijkheden tekortreductie	5
2.1. Wat is de omvang van het tekort	5
2.2. Globale analyse van de tekorten	6
2.2.1. Prijs van de uitkering	6
2.2.1.1. (Parttime) inkomsten	7
2.2.1.2. Maatregelen	8
2.2.2. Volumeontwikkeling (in- en uitstroom)	9
2.2.2.1. Instroom	10
2.2.2.2. Uitstroom	11
2.2.3. Ontheffingen	12
2.2.4. Handhaving	13
2.2.4.2. Incasso	14
3. Samenvatting	16

Bijlagen:

Vangnetregeling

Lijst van vergelijkbare organisaties benchmark

Bezwaarschrift gemeente Bloemendaal dd 23-12-2014

Beslissing op bezwaarschrift BUIG Bloemendaal

Bezwaarschrift gemeente Heemstede dd 23-12-2014

Beslissing op bezwaarschrift BUIG Heemstede

1. Inleiding

Personen die niet genoeg inkomen of vermogen hebben om in hun levensonderhoud te voorzien kunnen een uitkering aanvragen op grond van de Participatiewet (P-wet). De IASZ neemt de aanvragen in en beoordeelt op grond van wetgeving of de aanvrager in aanmerking komt voor de uitkering. Wanneer de aanvraag wordt ingewilligd gaat de afdeling IASZ over tot uitbetaling van de uitkering.

Het ministerie van SZW stelt jaarlijks een voorlopig budget (BUIG-budget) beschikbaar voor het betalen van de uitkeringen op grond van de Participatiewet. Per 2015 wordt voor het bepalen van de hoogte van het budget gebruik gemaakt van een nieuw model, het zogenaamde multiniveau-model. Het multiniveau-model werkt met drie gemeentegrootte-classes: gemeenten met meer dan 40.000 inwoners ontvangen een budget dat volledig op basis van het objectief verdeelmodel wordt bepaald. Gemeenten met minder dan 15.000 inwoners (Haarlemmerliede en Spaarnwoude) ontvangen een budget dat wordt bepaald op basis van de uitgaven van twee jaar eerder (historisch verdeelmodel). Gemeenten tussen de 15.000 en 40.000 inwoners (Heemstede en Bloemendaal) ontvangen een budget dat deels historisch en deels objectief wordt bepaald.

Het voorlopig budget 2015 dat de gemeenten Bloemendaal, Heemstede en Haarlemmerliede en Spaarnwoude ontvangen, is waarschijnlijk onvoldoende om de uitkeringen van te kunnen betalen. Tegen de toekenning van het budget is voor Bloemendaal en Heemstede bezwaar gemaakt bij het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. De bezwaren zijn ingediend op 23 december 2014. Op beide bezwaarschriften is door het Ministerie negatief beslist. Zowel de bezwaarschriften als de uitspraken zijn als bijlage bijgevoegd. Voor Haarlemmerliede en Spaarnwoude is geen bezwaar gemaakt omdat het budget van Haarlemmerliede en Spaarnwoude net als voorheen historisch is verdeeld en de bezwaren zich richten tegen de nieuwe objectieve verdeling binnen het aangepaste budgetmodel.

Voor alle drie gemeenten geldt dat het toegekende budget hoogstwaarschijnlijk niet toereikend is om de uitgaven 2015 t.a.v. de Participatiewet te dekken. De gemeenten zijn feitelijk 'tekortgemeenten'. De eerste prognose die mede gebaseerd is op de feitelijke betaling van de uitkeringen laat een tekort voor Bloemendaal zien eind 2015 ter hoogte van circa € 258.000,00. Dat is 11,9%. Voor Heemstede is dat € 47.000,00. Dat is 1,6%. Voor Haarlemmerliede en Spaarnwoude is dat € 90.000,00. Het verwachte tekort zal naar schatting 12,1% bedragen.

Nu kunnen gemeenten onder voorwaarden gecompenseerd worden voor (grote) tekorten. In voorgaande jaren kon hiervoor een incidentele (IAU) of meerjarige aanvullende uitkering (MAU) worden aangevraagd. Deze regelingen zijn sinds 2015 omgevormd tot één integraal vangnet voor alle gemeenten, ongeacht gemeentegrootte. In dit invoeringsjaar wordt volstaan met een eenvoudig vangnet waardoor gemeenten niet belemmerd worden in een goede invoering van de Participatiewet. Wij verwijzen u naar de bijlage voor een uitgebreide toelichting op de vangnetregeling.

Waar gaat het om bij de vangnetregeling?

Duidelijk is dat om de vangnetregeling te ontvangen, er in het jaar waarop de aanvraag voor de vangnetregeling betrekking heeft (2015) analyses moeten zijn gemaakt en plannen moeten zijn opgesteld en vastgesteld. Daaruit moet blijken wat gemeenten doen om de tekorten zoveel als mogelijk is te beperken.

Formeel gaat het om 4 zaken die aan de orde zijn:

1. Proces tekortreductie: globale analyse mogelijke oorzaak en omvang tekort;
2. Proces tekortreductie: informeren door College van de Raad over analyse + maatregelen die worden genomen/overwogen om tot tekortreductie te komen;
3. Analyse + info Raad: document waaruit opvatting Raad blijkt;
4. Analyse + info Raad: overzicht van (eventuele) feitelijke inspanningen + kwalificatie van de effecten.

In het onderliggende plan wordt stil gestaan bij onderwerpen die (gedeeltelijk) beïnvloedbaar zijn, er worden analyses gemaakt en waar nodig worden suggesties gedaan die het tekort mogelijk zouden kunnen reduceren.

1.1. Stichting Stimulansz

De IASZ heeft Stichting Stimulansz gevraagd om ondersteuning te verlenen bij het maken van de noodzakelijke analyses en suggesties te doen voor maatregelen die het tekort zouden kunnen reduceren. Stimulansz heeft ruime en specifieke ervaring met verbeterplannen, met de eerder genoemde IAU en MAU-regelingen, met kwaliteitstrajecten en met bedrijfsvoering.

De ondersteuning heeft bestaan uit het analyseren op welke gebieden er mogelijk kansen liggen om tekorten te verminderen. Daarbij is gebruik gemaakt van benchmarkgegevens, hier zal verderop in dit rapport uitvoerig bij worden stilgestaan. We merken op dat het hier gaat om globale analyses. Waar verdere verdieping nodig is, is dat aangegeven.

1.2. Leeswijzer

In de volgende hoofdstukken komen de volgende zaken aan de orde:

In hoofdstuk 2 wordt stil gestaan bij de analyse van een aantal relevante onderwerpen en worden conclusies getrokken en zo nodig aanbevelingen gedaan voor acties die het tekort mogelijk kunnen reduceren.

In hoofdstuk 3 geven we de samenvatting.

2. Analyse en mogelijkheden tekortreductie

Om de tekorten te reduceren is het van belang te analyseren welke zaken of onderwerpen beïnvloedbaar zijn cq waar acties mogelijk zijn.

Als we kijken naar zaken en onderwerpen die beïnvloedbaar zijn, dan gaat het om het volgende:

- Prijs van de uitkering;
- Volumeontwikkeling (instroom en uitstroom);
- Ontheffingen;
- Handhaving.

De eventuele maatregelen op deze onderwerpen zullen moeten leiden tot een positieve beïnvloeding van de uitgaven BUIG. De in dit plan genoemde maatregelen hebben het "in zich" om een besparing te realiseren. Dit is echter geen garantie en zullen er zeker niet toe leiden dat er geen tekorten meer zijn. Daarvoor is het toegekende budget voor de gemeenten te laag. Verder is het lastig om de effecten van de eventuele acties te kwantificeren. In dit rapport wordt stilgestaan bij kansen die er liggen maar uit nadere analyses zal moeten blijken of er inderdaad sprake is van kansen en mogelijkheden. Het moet namelijk wel gaan om beïnvloedbare zaken.

Met dit plan worden de gemeenteraden van de bij de IASZ aangesloten gemeenten actief geïnformeerd. Tegelijkertijd vragen de betreffende colleges de gemeenteraden haar opvattingen ten aanzien van de maatregelen kenbaar te maken. De opvattingen van de gemeenteraden, verwoord in een document waaruit dit blijkt, is een belangrijk onderdeel voor een eventueel (succesvol) beroep op de vangnetregeling. Dit beroep zal in 2016 worden gedaan over het jaar 2015.

2.1. Wat is de omvang van het tekort

Bloemendaal:

De eerste prognose, gebaseerd op de feitelijke betalingen in het eerste half jaar 2015, laat een uitkeringslast zien van € 2.550.000,00 en baten van € 120.000,00. Ten opzichte van het nader voorlopig BUIG-budget van € 2.172.000,00 is dit een tekort van € 258.000,00. Dat is 11,9%. Ruim boven de grens van 5%.

Heemstede:

De eerste prognose, gebaseerd op de feitelijke betalingen in het eerste half jaar 2015, laat een uitkeringslast zien van € 3.100.000,00 en baten van € 160.000,00. Ten opzichte van het nader voorlopig BUIG-budget van € 2.893.000,00 is dit een tekort van € 47.000,00. Dat is 1,6%. Dat is een laag percentage dat ruim onder de grens van 5% blijft.

Opgemerkt wordt dat het een prognose betreft. Omdat verwacht wordt dat er gedurende de loop van 2015 nog meerdere klanten zullen instromen vanwege de taakstelling statushouders, is het niet uit te sluiten dat Heemstede toch rond die 5% zal uitkomen.

Haarlemmerliede en Spaarnwoude:

De eerste prognose, gebaseerd op de feitelijke betalingen in het eerste half jaar 2015, laat een uitkeringslast zien van € 875.000,00 en baten van € 40.000,00. Ten opzichte van het nader voorlopig BUIG-budget van € 745.000,00 is dit een tekort van € 90.000,00. Het verwachte tekort zal naar schatting dan ook 12,1% bedragen. Ook dit is ruim boven de grens van 5%.

De nadere voorlopige budgetten worden later in dit jaar definitief vastgesteld. Dat betekent dat een bijstelling mogelijk is. Tot die tijd dient er rekening te worden gehouden met de omvang zoals hier gepresenteerd.

2.2. Globale analyse van de tekorten

De gemeenten in Nederland monitoren gezamenlijk de instroom, de uitstroom en de bestandsontwikkeling. De cijfers worden centraal verzameld door het CBS. De IASZ en veel andere organisaties en gemeenten monitoren gezamenlijk ook nog de bestandsontwikkeling door het invullen van de benchmark van Divosa. Aan deze benchmark doen 208 gemeenten mee, deze dekken 84% van de totale populatie Participatiewet af.

Voor de analyse van het tekort is deze benchmark dan ook een ondersteunend instrument. Uit de benchmark blijkt namelijk hoe de IASZ zich verhoudt tot andere organisaties (vergelijkbaar qua inwoneraantal)¹. Dat geeft een indicatie t.a.v. de resultaten. Bij de analyse is naast vergelijkbare organisaties ook gekeken naar de buurgemeente Haarlem. De gemeente Haarlem ligt in dezelfde Corop. Nederland is ingedeeld in 40 Corop-gebieden die bestaan uit meerdere aangrenzende gemeenten. De indeling in Corop-gebieden is een regionaal niveau tussen provincies en gemeenten in. Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) gebruikt de indeling voor regionaal onderzoek.

Voor zowel de instroom als de uitstroom van klanten heeft Haarlem te maken met dezelfde arbeidsmarkt. Dat maakt een vergelijking met Haarlem dan ook interessant.

In dit plan is bewust gekeken naar de IASZ en niet naar de uitkomsten van de afzonderlijke gemeenten. De reden daarvoor is dat alle drie gemeenten een tekort hebben, geen enkele gemeente uitgezonderd. Verder zijn er beleidsmatig geen verschillen en ook in de uitvoering wordt er door medewerkers niet gekeken of het gaat om klanten van Bloemendaal, van Heemstede of van Haarlemmerliede en Spaarnwoude. De specifieke verdeling van klanten gebeurt niet op gemeenteniveau. Verbeteracties die in dit plan worden genoemd hebben dan ook niet betrekking op de individuele gemeente maar op de IASZ als geheel.

2.2.1. Prijs van de uitkering

Zaken die de prijs van de uitkering beïnvloeden zijn bv. inkomsten van klanten, het opleggen van maatregelen/sancties en de bestandssamenstelling.

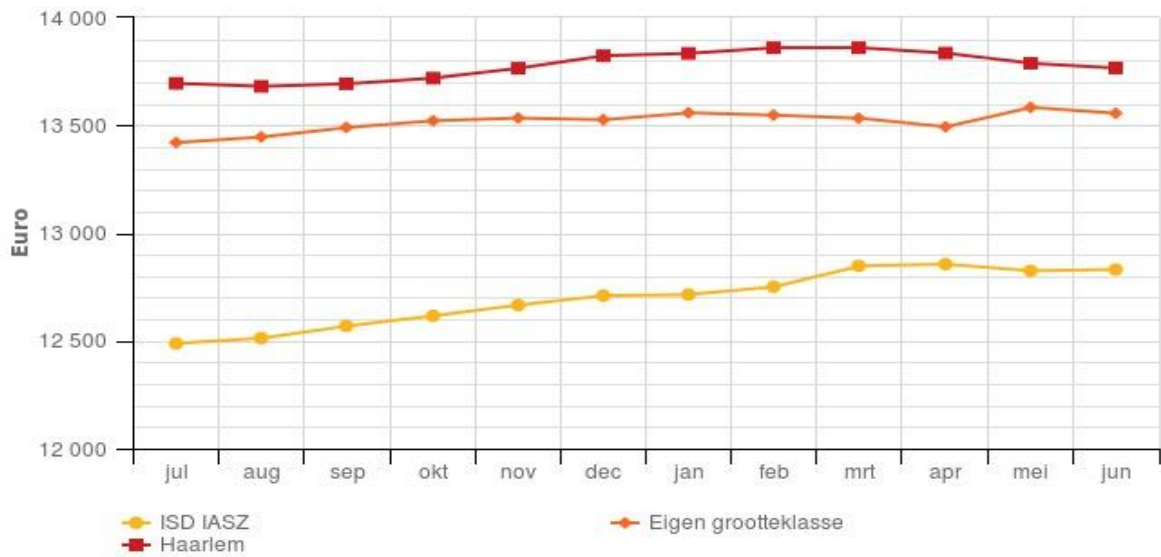
Bestandssamenstelling: alleenstaanden en jongeren onder de 27 jaar hebben een lagere bijstandsnorm dan alleenstaande ouders en gehuwden. Gemeenten met een relatief hoog aandeel gehuwden in het bestand zullen een hoger gemiddeld bedrag per uitkering hebben. Deze zaken zijn voor de IASZ niet beïnvloedbaar.

Beïnvloedbare zaken zijn wel de inkomsten van klanten en hoe er wordt omgegaan met maatregelen. Lastiger is het kunnen beïnvloeden van de bestandssamenstelling (jongeren, alleenstaande ouders, echtparen). Daar wordt dan ook niet nader op ingegaan.

Het gemiddeld bedrag per verstrekte uitkering in de onderstaande grafiek is berekend door de gecumuleerde ontvangsten voor terugvordering en verhaal af te trekken van de uitgaven en vervolgens te delen door het gemiddeld aantal uitkeringen over deze 12 maanden.

¹ Zie de bijlage 'Lijst van vergelijkbare organisaties benchmark'.

Grafiek: gemiddeld bedrag netto uitkering WWB inclusief vakantiegeld (laatste 12 maanden)

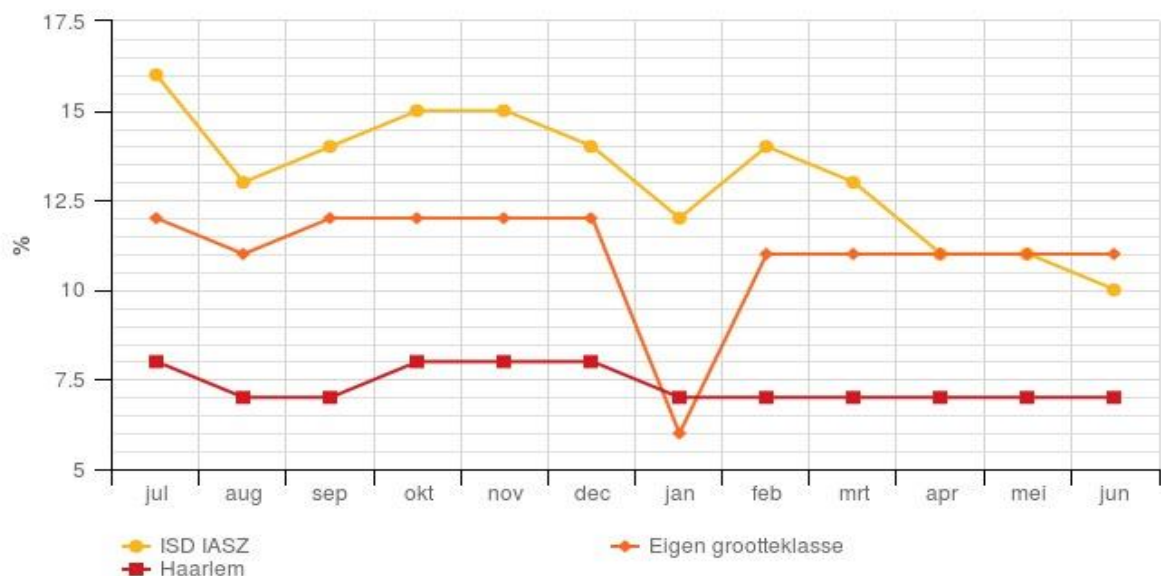
De IASZ geeft relatief minder uit aan levensonderhoud dan de vergelijkbare organisaties en Haarlem. Dit komt waarschijnlijk door een andere bestandsopbouw. De norm voor gehuwden is het hoogst, vervolgens de eenoudernorm, de alleenstaandennorm en het laagst is de norm levensonderhoud voor een zak- en kleedgeldgerechtigden. Ook de leeftijd kan een rol spelen (jongeren hebben een verlaagde norm). Maar naast bestandsopbouw, wat zoals gezegd moeilijk te beïnvloeden is, wordt de prijs van de uitkering ook bepaald door inkomsten die klanten ontvangen en door het opleggen van maatregelen.

Onderstaand wordt er stilgestaan bij (parttime) inkomsten en bij maatregelen.

2.2.1.1. (Parttime) inkomsten

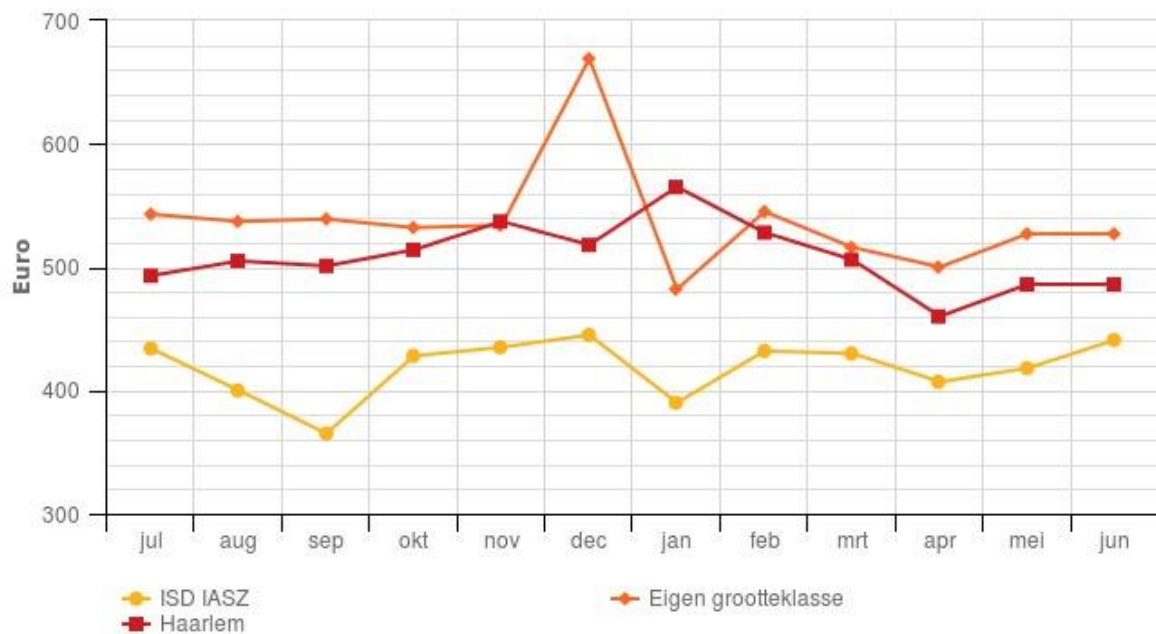
In de onderstaande grafiek is het aantal klanten weergegeven dat parttime werkt en inkomsten heeft. We zien dat de IASZ op dit gebied een meer fluctuerende lijn laat zien dan de vergelijkbare organisaties en dan Haarlem maar dat de IASZ gunstiger scoort.

Grafiek Percentage klanten dat parttime werkt

Het aantal klanten dat inkomsten heeft zegt niet alles. Van belang is ook de hoogte van deze inkomsten. In de onderstaande grafiek is dat weergegeven. De gemiddelde inkomsten uit arbeid zijn berekend door het gemiddelde bedrag aan inkomsten in de lopende maand te delen door het aantal personen dat in die maand een betrekking in deeltijd heeft.

Gemiddelde inkomsten part-time werkende klanten

We zien hier dan dat de klanten van de IASZ die inkomsten hebben, in vergelijking met de andere organisaties en met Haarlem wel lagere inkomsten hebben.

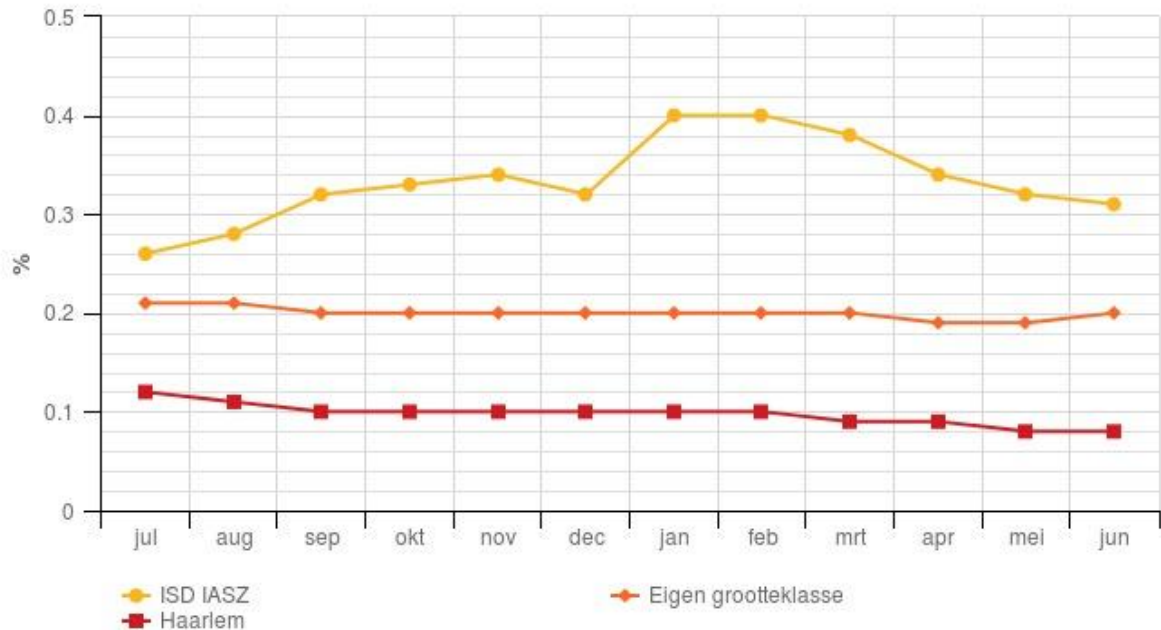
Hier liggen mogelijk kansen voor de IASZ door een nadere analyse te verrichten op de klanten die nu inkomsten hebben en voor die klanten nader te onderzoeken in hoeverre uitbreiding van het aantal werkzame uren mogelijk is. Een andere mogelijkheid om parttime arbeid te stimuleren is de mogelijkheid om een gedeelte van de ontvangen inkomsten vrij te laten cq niet als inkomsten in mindering te brengen op de aanvullende uitkering (stimuleringspremie).

Wel merken we op dat bij een bestand met veel echtparen (= hogere bijstandsnorm), er meer inkomsten zijn te verdienen zonder dat de uitkering beëindigd hoeft te worden. Bij een bestand met weinig echtparen kan er relatief minder verdiend worden. In hoeverre de IASZ hier afwijkt van de andere organisaties is niet bekend. Het kan zijn dat de uitkeringsbestanden qua leefvorm wezenlijk verschillen.

2.2.1.2. Maatregelen

De IASZ kan de bijstand verlagen als de klant de aan de bijstand verbonden en opgelegde verplichtingen niet nakomt. Dat leidt tot een lagere bijstandsuitkering en dus tot een lagere prijs van de uitkering. De volgende grafiek toont de omvang van de opgelegde maatregelen in euro's ten opzichte van de uitgaven BUIG.

Grafiek: gemiddeld bedrag maatregelen als % van de uitgaven BUIG (laatste 12 maanden)

Uit de bovenstaande grafiek blijkt dat de opbrengst van de opgelegde maatregelen meer bedraagt dan die van vergelijkbare organisaties en van Haarlem. Dit impliceert dat de IASZ het daadwerkelijk handhaven van opgelegde verplichtingen serieus neemt.

Conclusie:

Als we kijken naar het bovenstaande dan scoort de IASZ goed op de prijs van de uitkering. Ook als we kijken naar het financiële effect van opgelegde maatregelen dan is dat beter dan bij vergelijkbare organisaties en Haarlem.

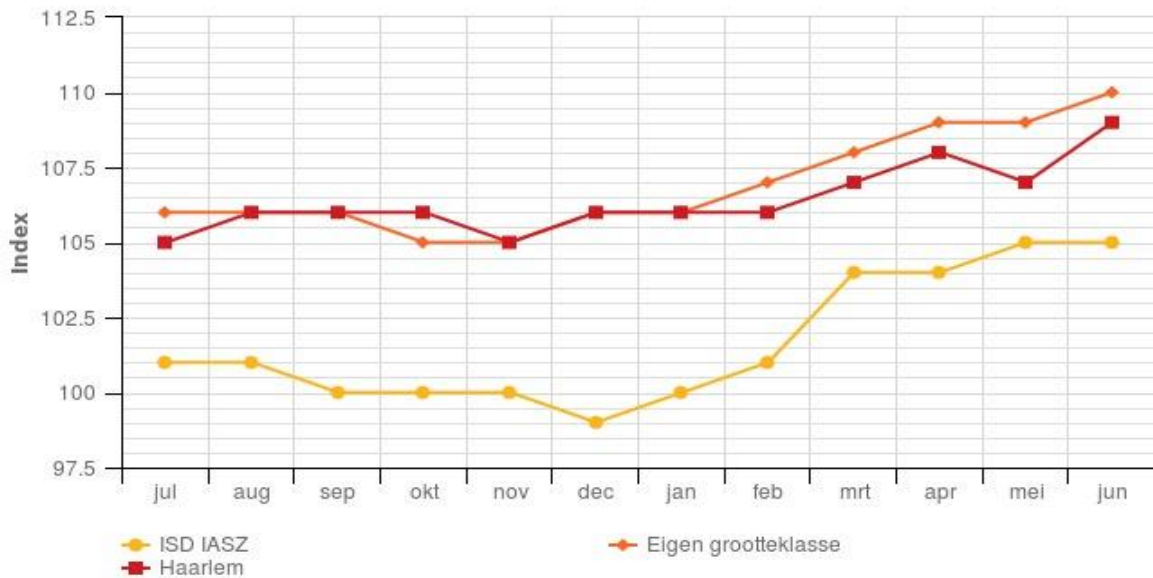
De hoogte van de inkomsten uit parttime werk ligt wel lager dan die bij vergelijkbare organisatie en dan Haarlem. Hierin zijn wellicht aanvullende acties mogelijk. Geadviseerd wordt dan ook om een nadere analyse te doen op het bestand 'klanten met inkomsten uit arbeid' en daarbij op klantniveau te beoordelen in hoeverre uitbreiding van het aantal gewerkte uren mogelijk is.

Een andere mogelijkheid om parttime arbeid te stimuleren is om een gedeelte van de inkomsten vrij te laten cq niet in mindering te brengen op de aanvullende uitkering.

2.2.2. Volumeontwikkeling (in- en uitstroom)

Onderstaand kijken we naar de volumeontwikkeling. In de benchmark is het volume BUIG gedefinieerd als het aantal betalingen in de verslagmaand. Het aantal personen met een uitkering ligt hoger dan het aantal betalingen omdat echtparen gezamenlijk één uitkering krijgen.

Grafiek Volume BUIG (index december 2013 = 100)

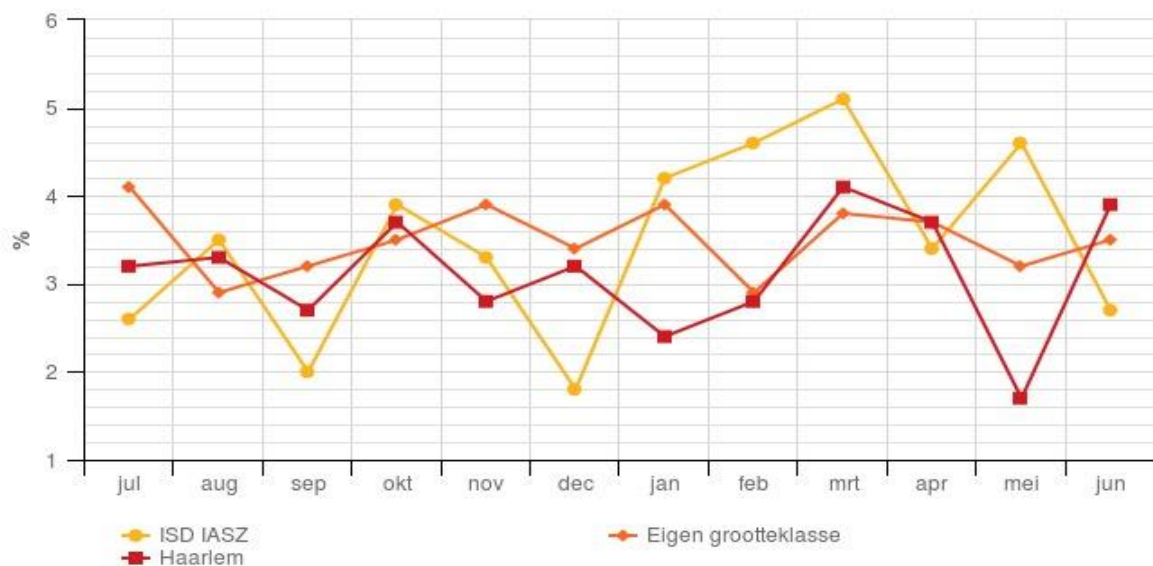

De bijstandsontwikkeling in vergelijkbare organisaties loopt vrijwel gelijk op met die van Haarlem. De IASZ zelf doet het erg goed maar duidelijk is dat er vanaf begin 2015 een groei is van het volume maar dat stabiliseert zich in mei 2015 weer.

Zoomen we in op de volumeontwikkeling dan kijken we naar de in- en de uitstroom. In- en uitstroom zijn van invloed op het volume van het uitkeringsbestand. In de benchmark is het instroompercentage berekend door het aantal nieuwe uitkeringen te relateren aan het volume in de betreffende maand (x 100%).

2.2.2.1. Instroom

Grafiek Instroompercentage WWB

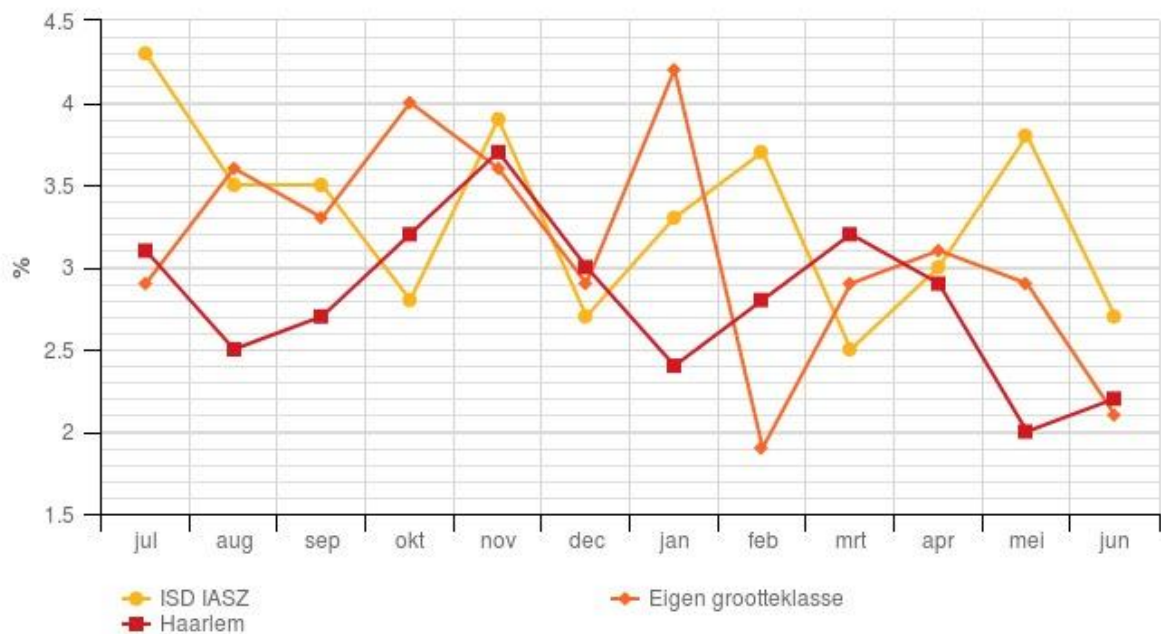
We zien fluctuerende lijnen. Gemiddeld genomen zit er niet veel verschil tussen de IASZ, vergelijkbare organisaties en Haarlem. Sterke fluctuaties zijn niet/nauwelijks te voorkomen. Meer instroom van bv. stathouders is niet te voorkomen, idem voor de instroom vanuit een werkloosheidssituatie na einde WW-

uitkering.

2.2.2.2. Uitstroom

De volgende grafiek toont het uitstroompercentage van een maand. Dit wordt berekend door het aantal betalingen dat niet meer voorkomt in een bepaalde maand, te delen door het volume in dezelfde maand (x 100%). We zien het volgende:

Grafiek Uitstroompercentage WWB

Ook hier zien we sterke fluctuaties bij de IASZ, vergelijkbare organisaties en bij Haarlem. Gemiddeld genomen lijkt de IASZ het iets beter te doen.

Liggen er kansen om de instroom te beperken en de uitstroom te bevorderen?

Uit gesprekken met medewerkers van de IASZ is de indruk dat de IASZ actief is t.a.v. het beperken van de instroom en het bevorderen van de uitstroom. Voor zover dat beïnvloedbaar is worden verschillende middelen gebruikt:

- goede handhaving aan de poort en tijdens de uitkering;
- goede contacten met UWV, ROC, werkgevers e.a.;
- goede kennis bij medewerkers t.a.v. voorliggende voorzieningen;
- goede voorlichting aan klanten t.a.v. de rechten en de plichten;
- zoekperiode van 4 weken voor jongeren;
- taalcursussen;
- toepassen van maatregelen indien klanten zich niet of onvoldoende aan verplichtingen houden;

Dit zijn allemaal adequate activiteiten.

Conclusie: T.a.v. de instroom en de uitstroom IASZ kan gesteld worden dat deze niet of nauwelijks afwijken van vergelijkbare organisaties en van Haarlem. Verder lijkt het gehanteerde beleid en de uitvoering om de instroom te beperken en de uitstroom te bevorderen adequaat.

2.2.3. Ontheffingen

De Participatiewet, en andere aanverwante regelingen, legt in beginsel aan iedereen de verplichting op om naar vermogen algemeen geaccepteerde arbeid te verkrijgen en te aanvaarden. Wanneer klanten om medische of sociale redenen niet beschikbaar zijn voor arbeid dan kan om die reden een tijdelijk ontheffing worden verleend van de arbeidsverplichting.

De IASZ gaat zorgvuldig om met het ontheffen. Ontheffingen van de arbeidsverplichting om medische redenen worden alleen gegeven als hieraan een (medisch) onderzoeksrapport ten grondslag ligt.

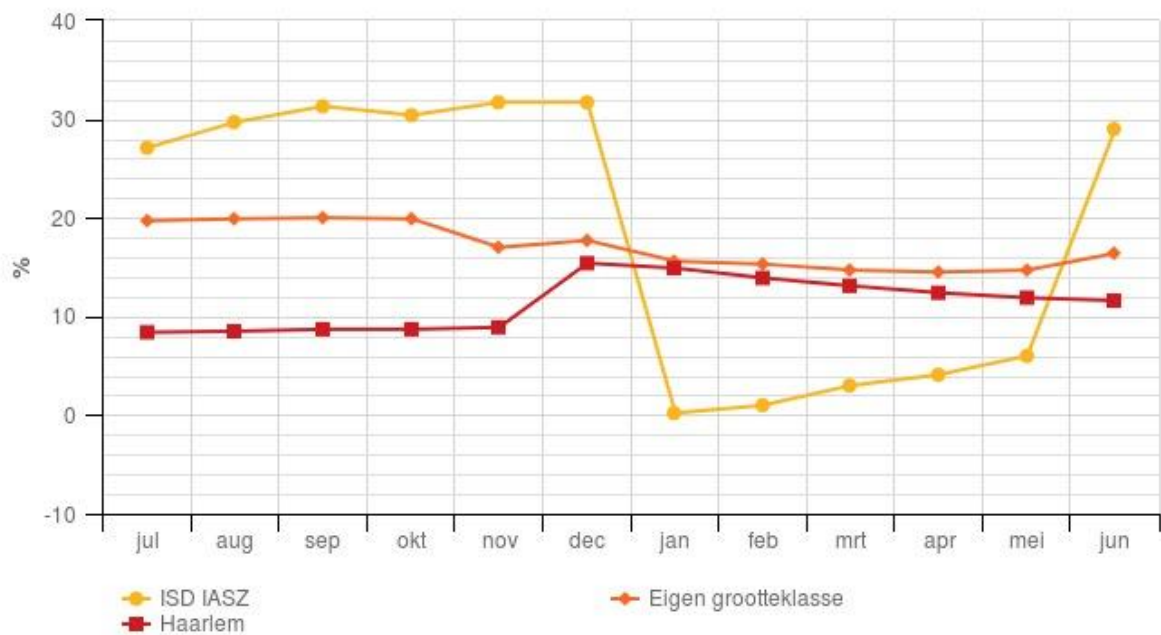
Ontheffing wordt slechts tijdelijk verleend en wordt, indien van toepassing, ook tijdelijk verlengd.

Opgemerkt wordt dat er in 2015 een project is gestart om alle ontheffingen opnieuw tegen het licht te houden en aan te passen aan de nieuwe regels rond ontheffingen. Daarbij wordt beoordeeld of de redenen voor ontheffing nog aanwezig zijn en zo nodig is dat geverifieerd.

Voor klanten met een ontheffing op medische of sociale gronden zijn verschillende trajecten in te zetten, richting hulpverlening en zorg, schuldhulpverlening en maatschappelijke participatie. Voor het einde van de ontheffingsperiode vindt een herbeoordeling plaats die kan leiden tot beëindiging of gehele of gedeeltelijke voortzetting van de ontheffing.

De volgende grafiek toont hoeveel individuele ontheffingen als percentage van het totale bestand (inclusief partners) er zijn verleend.

Grafiek Percentage klanten dat een ontheffing van de arbeidsverplichting heeft

Duidelijk is dat het aantal ontheffingen bij de IASZ tot 2015 hoger is dan die bij vergelijkbare organisaties en Haarlem. Vanaf januari is een grote daling te zien maar sinds januari loopt de lijn weer op. De daling in januari bij de IASZ kan worden verklaard doordat er vanaf januari 2015 wordt gewerkt met een andere codering door het CBS. De registratie in het softwarepakket moest daarop worden aangepast. Dat is de eerste zes maanden gedaan. We zien dat er daardoor vanaf mei weer een stijging is.

Dat de IASZ een hoger percentage ontheffing heeft, kan wellicht (deels) verklaard worden door het relatief grote aantal personen dat zak- en kleedgeld ontvangt. Deze doelgroep heeft vaak meerdere problemen en heeft dan ook veelal (tijdelijk) ontheffing van de arbeidsverplichtingen. Om hier zekerheid over te krijgen zou hier nader onderzoek naar gedaan kunnen worden.

Conclusie: Het percentage klanten dat ontheffing heeft van de arbeidsverplichtingen ligt bij de IASZ hoger dan bij vergelijkbare organisaties en dan bij Haarlem. De IASZ gaat beleidsmatig en in de uitvoering zorgvuldig om t.a.v. het geven van ontheffingen. De oorzaak van het hogere percentage ligt mogelijk in het aantal personen dat zak- en kleedgeld ontvangen. In hoeverre dat inderdaad een rol speelt zal nader onderzocht kunnen worden.

2.2.4. Handhaving

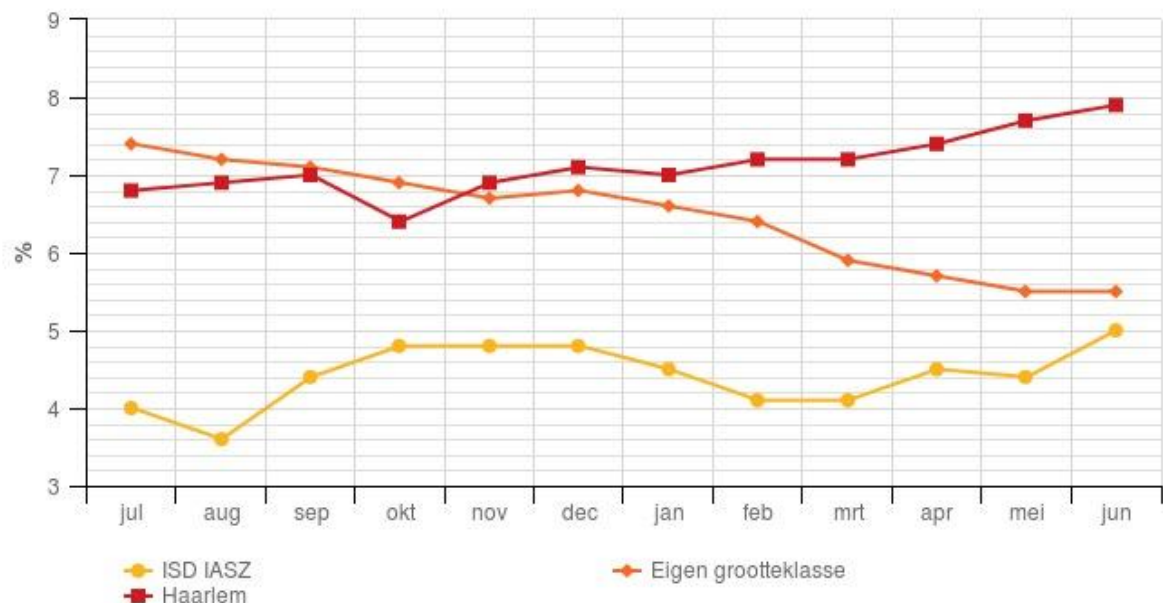
De gemeente kan de bijstand verlagen als de uitkeringsgerechtigde opgelegde verplichtingen niet nakomt. Dat kan door het opleggen van maatregelen. We hebben al gezien, zie hierboven, dat de IASZ op dit punt positief scoort.

Handhaving heeft ook betrekking op fraude. Voor de IASZ is het zaak om fraude (misbruik of oneigenlijk gebruik van de uitkering) tegen te gaan. We zoomen nu in op het aantal geconstateerde fraudegevallen en het bedrag aan fraude ten opzichte van de uitkeringen levensonderhoud. Verder is gekeken wat de IASZ doet aan incasso van openstaande vorderingen en hoe zich dat verhoudt t.o.v. andere organisaties.

2.2.4.1. Fraudequote

Voor de gemeenten is het zaak om fraude (misbruik of oneigenlijk gebruik van de uitkering) tegen te gaan. De fraudequote geeft inzicht in het aantal gecumuleerde geconstateerde fraudegevallen als percentage van het klantenbestand.

Grafiek Fraudequote: gemiddeld aantal nieuwe vorderingen fraude als % van aantal klanten BUI 12 maanden)

We zien dat de IASZ het goed doet. Uit de grafiek blijkt dat het gemiddeld aantal nieuwe fraudevorderingen lager ligt dan die bij vergelijkbare organisaties en dan bij Haarlem.

De insteek van de IASZ is om actief te zijn op dit gebied. Dat blijkt o.a. uit het volgende:

- streng aan de poort en streng in de uitkeringsperiode;
- zo nodig worden huisbezoeken afgelegd om de rechtmatigheid vast te stellen;
- periodiek worden door medewerkers fraudealertheidtrainingen gevolgd;
- periodiek worden signalen ontvangen en verwerkt van het Inlichtingenbureau;

- periodiek worden signalen ontvangen en verwerkt van de Rijksdienst voor Wegverkeer (RDW).

Deze activiteiten zijn adequaat en dragen bij aan een gunstige fraudequote.

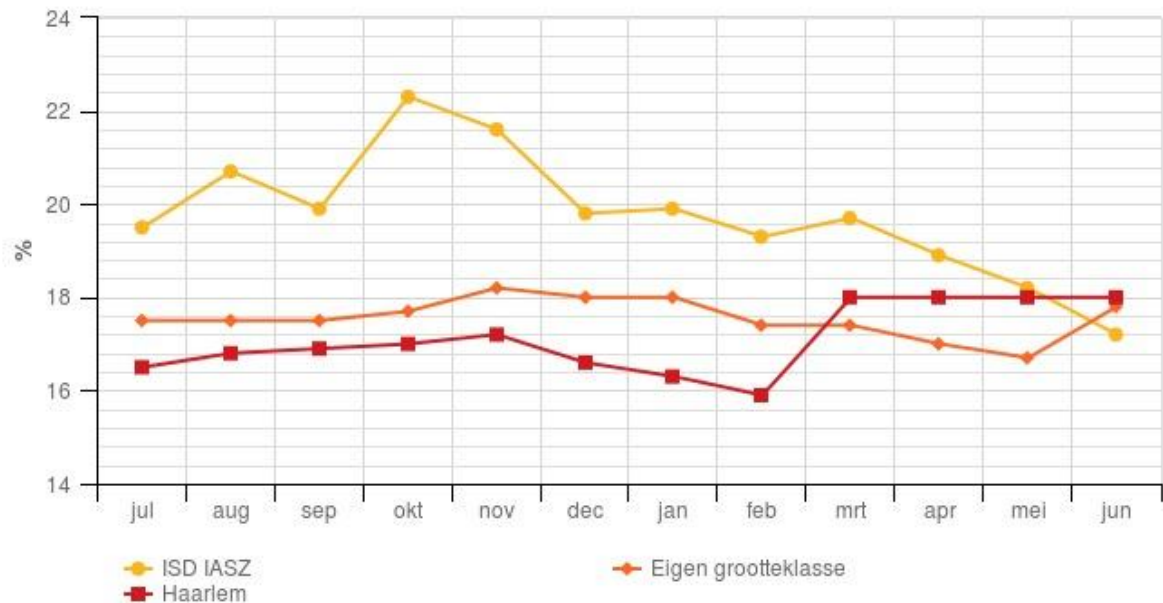
Conclusie: Gekeken naar de bovenstaande grafiek kan worden gesteld dat de IASZ gunstig afsteekt t.o.v. vergelijkbare organisaties en Haarlem. Door handhaving strak te blijven inzetten mag worden verwacht dat fraude snel wordt opgespoord. Gekeken naar de activiteiten die er binnen de IASZ plaatsvinden op het gebied van handhaving zijn verbeteracties op dit punt ons inziens dan ook niet nodig.

2.2.4.2. Incasso

Bij handhaving moet ook gedacht worden aan het lik-op-stukbeleid. Dat wil zeggen dat er daadwerkelijk teruggevorderd gaat worden en geïncasseerd.

De incassoquote geeft aan wat de gecumuleerde ontvangsten (op jaarbasis) zijn tegen het gemiddelde uitstaande saldo vorderingen BUIG. Een hoge ontvangst leidt tot een hogere uitkomst van de incassoquote. De incassoquote is gevoelig voor het zogeheten noemereffect, dat wil zeggen dat de quote daalt bij gelijk blijvende ontvangsten en sterk stijgend bedrag aan vorderingen. Een grote vordering heeft dus vrijwel direct effect.

Grafiek Incassoquote: gemiddeld bedrag ontvangsten terugvordering en verhaal t.o.v. de vorderingen (laatste 12 maanden)

Uit de bovenstaande grafiek blijkt dat de incassoquote t.o.v. de overige organisaties en t.o.v. Haarlem goed te noemen is. Wel is er een dalende lijn te zien vanaf maart 2015 tot heden waarbij de IASZ uitkomt op het niveau van de overige organisaties en Haarlem.

Van belang is dat op zo veel mogelijk vorderingen wordt afgelost. Dat beïnvloedt namelijk de prijs van de uitkering en uiteindelijk het budgetresultaat. Tevens is het maatschappelijk niet aanvaardbaar als openstaande vorderingen niet daadwerkelijk worden afgelost.

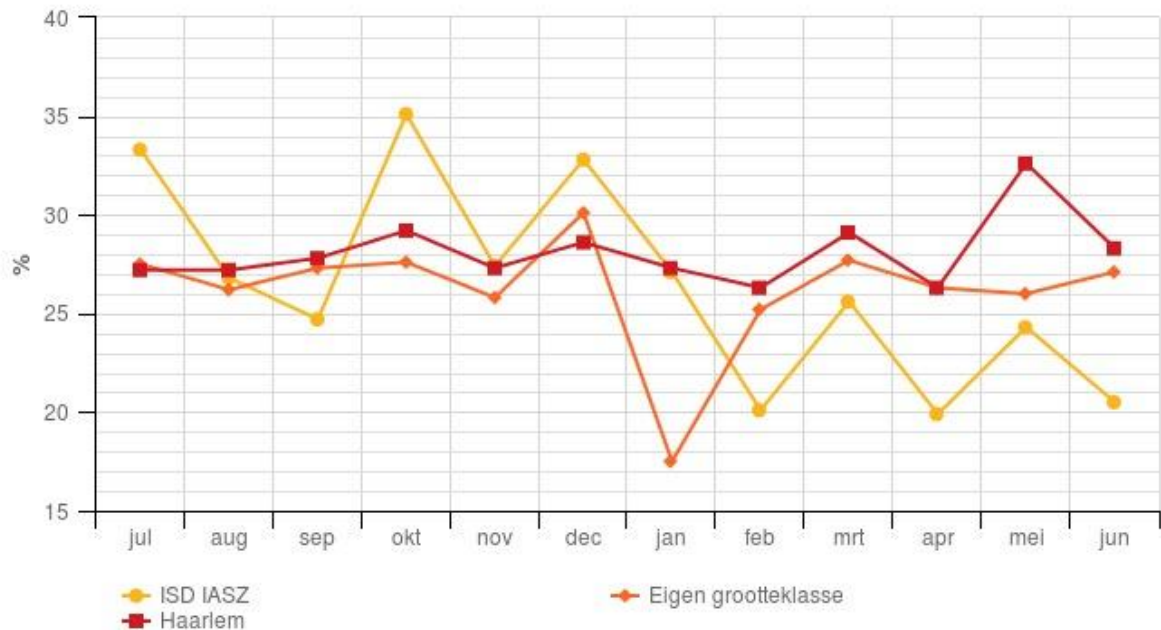
Uitgangspunt van de beleidsregels terugvordering is dat de IASZ altijd tot terugvordering overgaat. Er wordt gestuurd op het beperken van foutieve betalingen aan de klant, door het tijdig korten van inkomsten uit arbeid, alimentatie, heffingskortingen enz. Deze werkwijze heeft als resultaat dat minimale bedragen teruggevorderd hoeven te worden.

Tevens is het beleid dat terugvorderingbesluiten zo spoedig mogelijk na het ontstaan van de vordering worden genomen omdat de ervaring leert dat de kans op terugbetaling dan het hoogst is. Verder wordt er gewerkt met betalingsherinneringen en met aanmaningen.

Indien herinneringen en aanmaningen niet mogen baten wordt onmiddellijk overgegaan tot het opmaken van een dwangbevel waarmee tot vereenvoudigd derden beslag op het inkomen van de debiteur wordt overgegaan. Zo nodig worden zaken overgedragen aan een deurwaarderskantoor om bijvoorbeeld beslag op onroerende zaken te beoordelen indien beslag op inkomen niet mogelijk is.

De volgende grafiek toont het aantal vorderingen BUIG, waarop in de verslagmaand een bedrag is afgelost, gedeeld door het totaal aantal openstaande vorderingen BUIG (x 100%).

Grafiek Percentage vorderingen waarop wordt afgelost

Uit de grafiek blijkt dat de IASZ sterk fluctueert maar dat geldt ook voor de andere organisaties en voor Haarlem. Verder zien we dat de IASZ minder ontvangsten op vorderingen krijgt. Hier liggen mogelijk kansen voor de IASZ.

Conclusie:

Beleidsmatig gaat de IASZ uit van het gegeven dat er afgelost moet worden op vorderingen. De IASZ heeft daarin een actieve houding.

We zien uit de benchmark dat de IASZ een goede incassoquote heeft maar dat deze sinds begin 2015 lager wordt en op het niveau van de andere vergelijkbare organisaties en van Haarlem komt. Ook zien we dat de IASZ sinds 2015 minder ontvangsten krijgt dan de andere vergelijkbare organisaties en dan Haarlem.

De oorzaken hiervan zijn nog niet bekend. Een belangrijke reden zou kunnen zijn dat er minder wordt afgelost vanwege de invoering van de zogenaamde kostendelersnorm. Klanten die deze norm ontvangen hebben feitelijk geen ruimte meer om daadwerkelijk af te lossen. Wellicht dat de IASZ naar verhouding meer kostendelers in het bestand heeft zitten dan de andere gemeenten. Of dat andere gemeenten toch gewoon incasseren via inhoudingen op de bijstandsnorm terwijl de IASZ daarin terughoudend is.

We adviseren om nader onderzoek te doen naar de lagere incassoquote en naar de lagere ontvangsten. Wellicht zijn de oorzaken beïnvloedbaar en zijn er kansen om meer ontvangsten te genereren.

3. Samenvatting

In de bovenstaande paragrafen hebben we stil gestaan bij een aantal zaken die van invloed zijn op het resultaat budget BUIG. We hebben gekeken naar:

- Prijs van de uitkering
- Volume (instroom en uitstroom)
- Ontheffingen
- Handhaving

Bij elke paragraaf hebben we aangegeven of er verbeteracties nodig en mogelijk zijn. Het moet immers gaan om beïnvloedbare zaken.

Vooreerst kunnen we stellen dat de IASZ de zaken goed voor elkaar heeft. Op veel genoemde terreinen doet de IASZ het goed en veelal beter dan andere vergelijkbare organisaties en dan Haarlem.

Toch liggen er op onderdelen nog kansen. We komen dan ook tot de volgende adviezen:

Prijs van de uitkering

Zie paragraaf 2.2.2.1.: Geadviseerd wordt om een nadere analyse te doen op het bestand 'klanten met inkomsten uit arbeid' en daarbij op klantniveau te beoordelen in hoeverre uitbreiding van het aantal gewerkte uren aan de orde is.

Een andere mogelijkheid om parttime arbeid te stimuleren is om een gedeelte van de inkomsten vrij te laten cq niet in mindering te brengen op de aanvullende uitkering.

Ontheffingen

Zie paragraaf 2.2.3.: Het percentage klanten dat ontheffing heeft van de arbeidsverplichtingen ligt bij de IASZ hoger dan bij vergelijkbare organisaties en dan bij Haarlem. De oorzaak van het hogere percentage ligt mogelijk in het aantal personen dat zak- en kleedgeld ontvangen. Geadviseerd wordt om te onderzoeken in hoeverre dat inderdaad een rol speelt.

Handhaving

Zie paragraaf 2.2.4.1. en 2.2.4.2.: We adviseren om nader onderzoek te doen naar de lagere incassoquote en naar de lagere ontvangsten.

Bijlage: vangnetregeling.

Onderstaande tekst zoals op dit moment (augustus 2015) geldt. Deze tekst is aangevuld met een opmerking.

Wanneer kan een gemeente aanspraak maken?

Om aanspraak te kunnen maken op een vangnetuitkering over 2015 dient de gemeente aan een beperkt aantal voorwaarden te voldoen. De voorwaarden gelden in beginsel voor alle gemeenten, ongeacht de gemeentegrootteklasse waartoe zij behoren en ongeacht of de gemeente de wet zelfstandig uitvoert of de uitvoering heeft ondergebracht in een samenwerkingsverband met een openbaar lichaam. De enige uitzondering hierop is dat voor gemeenten wier MAU-uitkering per 1 januari 2015 voortijdig is beëindigd, een lager eigen risico geldt.

Voorwaarden voor het recht op vangnetuitkering over 2015

Om met succes een beroep op een vangnetuitkering over 2015 te doen, gelden de volgende voorwaarden:

1. Het verzoek moet uiterlijk op maandag 15 augustus 2016 digitaal, per e-mail, zijn ontvangen door de Toetsingscommissie aanvullende uitkeringen Participatiewet. Verzoeken die na 15 augustus 2016 door de commissie worden ontvangen, worden niet in behandeling genomen.
2. Bij het verzoek dient het college de volgende documenten te voegen:
 - a. een globale analyse van de mogelijke oorzaak en de omvang van het tekort, mede in het kader van de inwerkingtreding van de Participatiewet en de eerdere financiële resultaten van de uitvoering van de WWB, en van de verwachte ontwikkelingen van dat tekort in de komende jaren;
 - b. een brief, of vergelijkbaar document, waarmee het college de raad heeft geïnformeerd over zijn analyse en de maatregelen die worden genomen dan wel worden overwogen om tot tekortreductie te komen;
 - c. een document waaruit de opvattingen van de gemeenteraad hieromtrent blijken;
 - d. een overzicht wat de gemeente in 2015 feitelijk heeft gedaan om het tekort het hoofd te bieden en hoe zij het effect daarvan kwalificeert.
3. Het verzoek moet worden ingediend onder gebruikmaking van een formulier dat door de minister elektronisch, via deze website, beschikbaar wordt gesteld.
4. Het tekort op het PW-budget bedraagt meer dan 10%, op basis van de netto lasten, dat wil zeggen het verschil tussen de bestedingen en de baten op titel van de in artikel 69 PW genoemde wetten en kosten en de baten op titel van de reeds ingetrokken WWIK.
5. Bij wijze van uitzondering bedraagt het eigen risico voor gemeenten wier MAU-uitkering per 1 januari 2015 voortijdig is beëindigd geen 10%, maar een percentage dat gelijk is aan de voor hen vastgestelde eigen bijdrage in het kader van de MAU (2,5%, 5% dan wel 7,5%).

Toelichting algemeen

Eind september 2014 hebben gemeenten kennis kunnen nemen van het toegekende voorlopige budget voor 2015, waarmee zij kunnen ramen of zij met dit budget naar verwachting wel of niet zullen gaan uitkomen. Van gemeenten die voorzien dat zij mogelijk niet gaan uitkomen, mag worden verwacht dat zij maatregelen treffen om het voorziene tekort te beperken of te voorkomen en dat de colleges van deze gemeenten hun raden informeren. Voor het in behandeling kunnen nemen van een verzoek met betrekking tot 2015 is het voldoende dat de gemeente aantoont dat in 2015 een proces is ingezet dat gericht is op tekortreductie. De beoordeling van de behaalde resultaten wordt overgelaten aan de gemeenteraad en zal voor de toekenning van de vangnetuitkering geen rol spelen.

De mogelijke oorzaak van het tekort is in beginsel niet van belang voor het recht op vangnetuitkering. De afwijking op deze hoofdregel heeft betrekking op de correcties van het tekort met bestedingen die blijkens het verslag van bevindingen van de accountant onjuist of onzeker zijn, dan wel verband houden met de toepassing van artikel 7 van dit besluit.

Voor gemeenten is het derhalve belangrijk te onderkennen dat zij in 2015 expliciet een proces van tekortreductie in gang gezet moeten hebben, om in 2016 succesvol een beroep te kunnen doen op een vangnetuitkering over 2015. Gemeenten die daarmee wachten tot 2016 kunnen geen aanspraak maken op de vangnetuitkering over 2015. Een eventuele onjuiste inschatting van de tekortontwikkeling en de gemeentelijke sturing daarop, behoort tot het risico van de gemeente.

In de toelichting bij het Besluit Participatiewet is aangegeven dat bezien zal worden of en zo ja op welke wijze de set verantwoordingsdocumenten een rol kan gaan spelen indien een gemeente ook in 2016 een beroep doet op het vangnet.

Toelichting ad 4 en ad 5

Bij een overstijging van het toegekende budget als bedoeld in artikel 69 van de PW komt het eigen risico, berekend over het toegekende PW-budget over 2015, altijd voor rekening van de gemeente.

Onrechtmatige en onzekere bestedingen tellen niet mee voor het tekort

Het gemeentelijk tekort wordt vastgesteld op basis van de SiSa-verantwoordingsgegevens (waaronder het verslag van bevindingen van de gemeentelijke accountant en de zogeheten SiSa-bijlage), voor zover hieruit blijkt dat de bestedingen als rechtmatig zijn verantwoord.

Bestedingen die blijkens het verslag van bevindingen van de gemeentelijke accountant als fout of onzeker worden aangemerkt, worden voor de bepaling van de hoogte van het tekort, in mindering gebracht op de netto lasten over 2015.

Fouten en onzekerheden die beneden de ondergrens blijven als bedoeld in artikel 5 van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden, maar desondanks wel door de accountant zijn gerapporteerd, hebben geen consequenties voor de aanspraak op een vangnetuitkering.

Gevolgen van toepassing artikel 7 van het Besluit Participatiewet

Bij de verdeling van het PW-budget voor 2015 spelen de gemeentelijke lasten over 2013 een rol. Deze lasten zijn gebaseerd op de SiSa-verantwoording die gemeenten uiterlijk 15 juli 2014 moesten indienen bij de minister van BZK. Voor de budgetverdeling voor 2015 geldt dat SZW moet uitgaan van de verantwoordingsinformatie over 2013, zoals die op 15 augustus 2014 bij haar bekend is. Voor gemeenten die zich op 15 augustus 2014 nog niet juist en volledig via SiSa hadden verantwoord, is artikel 7 van het Besluit Participatiewet van toepassing. Dit wil zeggen dat SZW moet uitgaan van de lasten over een eerder jaar (2012).

Voor de toepassing van het vangnet geldt dat voor de bepaling van het tekort over 2015 wordt uitgegaan van het budget zoals dat zou zijn vastgesteld zonder toepassing van artikel 7 van het Besluit Participatiewet.

Uitsluiting recht op vangnetuitkering bij aanwijzing

Voor alle gemeenten geldt dat, zonder nadere inhoudelijke beoordeling, geen aanspraak op vangnetuitkering gemaakt kan worden indien aan het college een aanwijzing op grond van artikel 76 Participatiewet is gegeven. De gemeente die van de minister van SZW een aanwijzing heeft gekregen vanwege een ernstige tekortkoming in de rechtmatige uitvoering van de WWB, kan 2 jaar lang geen aanspraak maken op een incidentele aanvullende

uitkering. De uitsluiting geldt voor het kalenderjaar waarin de aanwijzing is gegeven en het daaraan voorafgaande kalenderjaar.

Opmerking:

Staatssecretaris Klijnsma (SZW) heeft met de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) afgesproken dat het tijdelijk vangnet op grond van de Participatiewet met één jaar zal worden verlengd. Een (meer definitieve) vangnetregeling verwacht zij in 2017. Dat schrijft de staatssecretaris aan de Tweede Kamer in haar brief over het verdeelmodel van 19 juni 2015.

Klijnsma laat verder weten dat zij het 'eigenrisicoregime' aanpast. Zo verlaagt ze de drempel van 10 naar 5 procent en past ze een getrapte vergoedingsschaal toe. Voor (het deel van) een tekort van meer dan 5% tot en met maximaal 10% worden gemeenten voor de helft wordt gecompenseerd. Het tekort boven 10 procent compenseert het ministerie volledig.

Het nieuwe eigenrisicoregime komt in de plaats van een eerder dit jaar gemaakte afspraak. Toen werd uitgegaan van een verlaging naar 7,5 procent en van getrapte vergoedingsschalen van 7,5 t/m 12,5 procent en boven de 12,5 procent.

De overeengekomen aanpassingen moeten worden geregeld in het Besluit Participatiewet. Publicatie wordt voor oktober 2015 voorzien.

Bijlage: lijst van vergelijkbare organisaties benchmark.

Almelo
De Fryske Marren
De Walden
Delft
Den Helder
Deventer
Dienst SoZaWe NW Fryslân
Doetinchem
Gouda
Heerlen
Het Plein Zutphen
ISD Dantumadiel Dongeradeel Kollumerland
ISD IASZ
ISD Sudwest Fryslan
Katwijk
Lansingerland
Leeuwarden
Lelystad
Oosterhout
Oss
Pentasz Mergelland
Pijnacker-Nootdorp
Purmerend
Roermond
RSD Hoeksche Waard
Sittard-Geleen
Smallingerland
Sociale Dienst Bommelerwaard
Stichtse Vecht
Velsen
Werk en Inkomen BBS